

Slutrapport

Temagruppen Entreprenörskap & Företagande inom social ekonomi. 2013 - 2014

Sammanfattning

Temagruppen Entreprenörskap och Företagande inom social ekonomi, var en av fem nationella tematiska grupper som Svenska ESF-rådet initierade 2008. Syftet var att inom socialfondens verksamhetsområden åstadkomma strategisk påverkan och utveckling, genom att på ett strukturerat sätt ta hand om projekterfarenheter. Temagruppen för Entreprenörskap och Företagande inom social ekonomi, har syftat till att utveckla och sprida kunskap om hur entreprenörskap och företagande inom social ekonomi, med fokus på arbetsintegrerande sociala företag, kan motverka utanförskap för personer som har svag förankring på arbetsmarknaden. Ytterligare en målsättning har varit att utforma förslag som kan påverka de strukturer som leder till att personer blir utslagna från arbetslivet.

Projektets övergripande syfte, under den samlade projektperioden (2008-2013), var att åstadkomma strategisk påverkan, dvs. (att genomföra)aktiviteter som syftar till att säkerställa genomslag för framkomna resultat genom att sprida och överföra dessa till policynivån och (eller) till de aktörer som resultaten är avsedda för (enligt utlysningen).

Under projektets förlängningsår, 2013- 2014, kvarstod målet att verka för att projektets vunna erfarenheter och kunskaper skulle bidra till att fler politiker och tjänstemän, nationellt, regionalt och lokalt, agerar för att skapa fler arbetsintegrerande företag, nya arbetstillfällen, inom den sociala ekonomin. Projektet avsåg också att, genom studier av pågående och avslutade projekt och deras effekter samt genom analys av kunskap och erfarenheter, kunna ge riktade rekommendationer för strategisk påverkan för målgrupperna. Projektet avsåg även att bidra till att information och kunskap kan spridas även efter projektets avslutande bl.a. genom att initiera ett ambassadörsnätverk samt genom att etablera en Kunskapsbank (på www.Sofisam.se) med samlad forskning och information kring arbetsintegrerande sociala företag, riktad både till myndigheter och företag.

Projektet skulle, under 2014, göra en kartläggning *över deltagarna* i arbetsintegrerande sociala företag, med utgångspunkt i statistisk insamlat från Arbetsförmedlingen och SCB (under programperioden) samt följa kunskapsläget avseende finansiering, upphandling och hur arbetsintegrerande sociala företag kan arbeta bl.a. med arbetslösa ungdomar.

Temagruppens viktigaste resultat är, att den genom sina erfarenheter och sin kunskap inom området, bidragit till att frågan kring socialt företagande flyttats från *vad det är* till *hur* man, lokalt och regionalt, kan arbeta med det, dvs. Temagruppen har kunnat bidra med riktade rekommendationer. Det har lett till att offentlig sektor, lokalt och regionalt, har tagit ett steg framåt i arbetet. Fler kommuner än tidigare arbetar med frågorna och arbetsintegrerande sociala företag och upphandling med sociala kriterier, finns med i flera viktiga styrdokument. Under projektåren, nådde vi, dels via spridnings- och fördjupningsseminarier, dels via det nybildade nätverket för Samordnare för arbetsintegrerande socialt företagande, ett fyrtiotal kommuner som har, eller står i begrepp att starta arbetsintegrerande sociala företag.

Temagruppen har även bidragit till en påverkan på olika (nationella) styrdokument som exempelvis skrivningarna i socialfondens regionala och nationella handlingsplaner, skrivningarna i upphandlingsutredningen samt ett visst underlag till Arbetsförmedlingens PM om hur myndigheten avser att arbeta med arbetsintegrerande sociala företag.

Temagruppen har bidragit till att andra aktörer sökt intressanta förstudier inom strategiska områden inför kommande socialfondsprogram. I över femtiotalet förstudier finns eller inkluderas den sociala ekonomin och civilsamhällesorganisationer.

Temagruppen har initierat ett Ambassadörsnätverk bestående av nätverket för Samordnare för arbetsintegrerande socialt företagande, strategiskt utvalda personer från den sociala ekonomins organisationer samt deltagare i Temagruppens sakkunniggrupp, initierat nätverket för Samordnare

för arbetsintegrerande socialt företagande (tillsammans med SKL) samt Nätverket för arbetsintegrerande företag med fokus på utrikes födda.

För Kunskapsbanken, gäller att Temagruppen publicerat ett hundratal studier, forskning och andra publikationer, kring arbetsintegrerande sociala företag samt tagit fram fyra filmer, vilka beskriver olika aspekter av arbetsintegrerande sociala företag exempelvis start av företag, affärsutveckling, ledarskap och social franchising.

Under perioden 2013 – 2014 fanns kvarstående behov av studier av pågående och avslutade projekt och deras effekter, inom socialfondens verksamhetsområde och mot bakgrund av detta, tog Temagruppen fram 13 rapporter och andra publikationer, vilka alla finns för nedladdning på Tillväxtverkets respektive Sofisams hemsida.

Sammanfattande slutsats

En sammanfattande slutsats av Temagruppens resultat och erfarenhet är, att om den sociala ekonomins företagande ska utvecklas, måste tjänstemän och politiker på nationell, regional och kommunal nivå, och i de regionala strukturfondspartnerskapen, få en djupare kunskap om hur, och när, arbetsintegrerande sociala företag kan vara ett verktyg mot arbetslöshet för de grupper som idag står långt från arbetsmarknaden.

Temagruppen ser även ett stort behov av insatser för stöd till, och rustning av, individer och kapacitetsbyggande inom den sociala ekonomin. Temagruppen menar att det finns stora fördelar med att *stödja den sociala ekonomin, för att uppnå strukturfondernas- och den svenska arbetsmarknadspolitikens mål*, och hoppas att socialt företagande ges den roll som såväl EU-kommission som EU-parlament avser.

Företagandet inom den sociala ekonomin, är fortsatt en tvärsektoriell fråga där bristande samordning mellan olika politikområden fortfarande utgör ett hinder. Även finansieringsfrågan kvarstår som problematisk.

Intressanta utvecklingstendenser för arbetsintegrerande sociala företag som Temagruppen iakttagit, är social franchising, inkubatorer, branschnätverk och Arbetsförmedlingens 40-veckorsutbildningar. Ytterligare intressanta utvecklingsområden för arbetsintegrerande sociala företag är möjligheten till etablering inom olika tillväxtområden och satsning på unga arbetslösa och/eller personer med utländsk bakgrund.

Innehåll

SAMMANFATTNING	2
SYFTE OCH MÅL MED PROJEKTET	5
EFFEKTMÅL:	5
PROJEKTMÅL PÅ MEDELLÅNG SIKT	6
MÅLGRUPPER FÖR SPRIDNINGS- OCH PÅVERKANSARBETE	7
PROJEKTPARTNERS 2013 -2014	8
PROJEKTORGANISATION	10
STYRGRUPP OCH SAKKUNNIGGRUPP.....	10
ARBETSGRUPPER	11
ARBETSSÄTT	11
VAD I METODERNA OCH AKTIVITETERNA VAR DET SOM GJORDE SKILLNAD, D.V.S. SOM LEDDE FRAM TILL DET ÖNSKADE RESULTATET?	11
METODER, UTBILDNINGAR OCH ANDRA AKTIVITETER SOM ANVÄNTS.	12
PROJEKTETS RESULTAT	14
STRATEGISK PÅVERKAN.....	14
SAMMANFATTANDE RESULTAT AV STUDIerna SAMT TEMAGRUPPENS REKOMMENDATIONER.....	15
LÄRANDE MILJÖER.....	18
JÄMSTÄLLDHETSINTEGRERING	20
TILLGÄNGLIGHET FÖR PERSONER MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING	20
SPRIDNING OCH PÅVERKANSARBETE	21
EXTERN UTVÄRDERING	22
EGENUTVÄRDERING	23
PROBLEM OCH FÖRUTSÄTTNINGAR I GENOMFÖRANDE SOM PÅVERKAT PROJEKTETS RESULTAT	24
AVVIKELSER I FÖRHÅLLANDE TILL PLANERAD VERKSAMHET OCH PÅVERKAN PÅ PROJEKTBUDET.	25
HUR KAN PROJEKTETS IDÉER OCH ERFARENHETER KAN OMSÄTTAS I ANNAN VERKSAMHET. YTTERLIGARE INSATSER FÖR ATT NÅ DIT.	25
KOMMENTARER OCH TIPS	26
MATERIAL SOM TAGITS FRAM I PROJEKTET	27

Syfte och mål med projektet

Svenska ESF-rådet identifierade 2008 fem strategiska områden där man, genom att initiera nationella tematiska grupper, såg möjlighet att åstadkomma strategisk påverkan och utveckling inom socialfondens verksamhetsområden, genom att på ett strukturerat sätt ta hand om projekterfarenheter. Möjligheten att motverka arbetslöshet, med företagande och entreprenörskap som metod, var ett av dessa områden. Tidigare erfarenheter och studier hade visat att entreprenörskap och företagande kan vara en väg tillbaka till arbetslivet för dem med svag eller ingen förankring på arbetsmarknaden. Kunskapen inom området var (och är) dock splittrad. Därför fanns ett behov av att samla in erfarenheter och utveckla kunskaper om såväl hinder som möjligheter.

Temagruppen Entreprenörskap och Företagande inom social ekonomi, var en av dessa tematiska grupper, som inför förlängningen 2013-2014, valde att smalna av uppdraget till att huvudsakligen fokusera på projekt och erfarenheter inom den sociala ekonomin och (arbetsintegrerande) socialt företagande.

Projektets övergripande syfte, under den samlade projektperioden, var att åstadkomma strategisk påverkan, dvs. (att genomföra)aktiviteter som syftar till att säkerställa genomslag för framkomna resultat genom att sprida och överföra dessa till policynivån och (eller) till de aktörer som resultaten är avsedda för (enligt utlysningen).

Under projektets förlängningsår, 2013- 2014, kvarstod målet att verka för att projektets vunna erfarenheter och kunskaper skulle bidra till att fler politiker och tjänstemän, nationellt, regionalt och lokalt, agerar för att skapa fler (arbetsintegrerande) företag, nya arbetstillfällen, inom social ekonomin. Projektet avsåg också att, genom analys av kunskap och erfarenheter, kunna ge riktade rekommendationer för strategisk påverkan till målgrupperna, att information och kunskap kan spridas även efter projektet genom ett Ambassadörsnätverk samt att kunskapsbanken etablerats och fått en form för framtida drift och uppdatering.

Dessutom fanns ett kvarstående behov av studier av pågående och avslutade projekt och deras effekter, inom socialfondens verksamhetsområde. Projektet skulle, under 2014, göra en kartläggning *över deltagarna* i arbetsintegrerande sociala företag, med utgångspunkt i statistisk insamlad från Arbetsförmedlingen och SCB (under programperioden) samt följa kunskapsläget avseende finansiering, upphandling och hur arbetsintegrerande sociala företag bl.a. kan arbeta med arbetslösa ungdomar.

Effektmål:

1. Att fler kommuner och regioner, i policys och andra styrdokument för utveckling och/eller upphandling, för in skrivningar som syftar till att underlätta utvecklingen av fler arbetstillfällen i företag inom den sociala ekonomin med betoning på arbetsintegrerande sociala företag.
2. Att verka för att projektets vunna erfarenheter och kunskaper ska bidra till att fler politiker och tjänstemän, nationellt, regionalt och lokalt, agerar för att skapa fler arbetsintegrerande företag, nya arbetstillfällen, inom social ekonomi.

3. Att projektet, genom analys av kunskap och erfarenheter, kan ge riktade rekommendationer för strategisk påverkan för målgrupperna, med syfte att underlätta etablering och tillväxt av företag som anställer personer med svårigheter på arbetsmarknaden.

Måluppfyllelse effektmål

För effektmål 1 ser vi att arbetsintegrerande sociala företag och upphandling med sociala kriterier, finns med i flera viktiga styrdokument, där Temagruppens erfarenheter har haft betydelse. Fler kommuner än tidigare arbetar med frågorna, vilket vi tolkar som att även effektmål 2 är uppfyllt. De studier och spridningsaktiviteter vi genomfört, har säkerligen redan bidragit till detta och kan komma att få ytterligare effekt efter avslutat projekt. Mål 3 har uppnåtts genom att Temagruppen i rapporter och olika underlag, kunnat bidra med riktade rekommendationer.

Projektmål på medellång sikt

Att verka för att vinna erfarenheter och kunskap om hur den sociala ekonomin och (arbetsintegrerande)sociala företag kan bidra till att skapa nya företag, och nya arbetstillfällen, tas tillvara och får genomslag både i det regionala och lokala utvecklingsarbetet och samtidigt säkerställer nationella förutsättningar som stöttar den regionala utvecklingen.

Måluppfyllelse på medellång sikt

Temagruppen har genom sina erfarenheter och sin kunskap inom området, bidragit till att frågan kring socialt företagande flyttats från vad *det är* till *hur* man, lokalt och regionalt, kan arbeta med den. Det har lett till att offentlig sektor, lokalt och regionalt, har tagit ett steg framåt i arbetet. Temagruppen har även påverkat olika (nationella) styrdokument som t.ex. hur Arbetsförmedlingen avser att arbeta med arbetsintegrerande sociala företag samt skrivningar i upphandlingsutredningen.

Delmål

1. Att rekommendationer kring den sociala ekonomins/idéburna organisationers roll och arbetsintegrerande sociala företag, har skrivits in i programdokument för kommande strukturfondsperiod, nationellt och regionalt.
2. Att minst 3 förstudier som bygger vidare på periodens erfarenheter och Temagruppens kunskapsutveckling har initierats och lämnats in till Svenska ESF-rådet.
3. Att minst tre studier av pågående och avslutade ESF-projekt på området har genomförts och publicerats.
4. Att i minst 5 av de kommuner som idag inte har några arbetsintegrerande sociala företag, har processer startat för att underlätta start av minst ett arbetsintegrerande företag vardera samt att Temagruppen följer upp och drar slutsatser av de informationsinsatser som genomförs i utvalda kommuner/regioner/samordningsförbund.
5. Att Temagruppen utvecklat ett Ambassadörsnätverk som kan sprida de kunskaper och erfarenheter Temagruppen samlat in.
6. Att Kunskapsbanken, 2014, publiceras med minst ett hundratal studier, forskning och andra publikationer, kring arbetsintegrerande sociala företag. Att det till sidan kopplas minst tre filmer om goda exempel från deltagande i arbetsintegrerande sociala företag och dess betydelse för individen.

Måluppfyllelse för delmål

Vi kan se att för delmål 1 och 2, har Temagruppen påverkat skrivningarna i socialfondens regionala och nationella handlingsplaner samt drivit på socialfondsprogrammets fjärde prioritering kring civilsamhället och social ekonomi. Temagruppen har arbetat med att uppmuntra andra aktörer att söka intressanta förstudier inom strategiska områden inför kommande socialfondsprogram. Till exempel förstudierna: *1000 nya jobb genom sociala företag* i Göteborg, *Socialt företagande i Malmfälten*, *Coop Med mera*, *Together* i Norra Mellansverige och många fler. I över femtiotalet förstudier finns eller inkluderas den sociala ekonomin och civilsamhällesorganisationer. För delmål 3 har vi genomfört ett antal studier som bl.a. redovisas under rubriken "resultat".

När det gäller delmål 4, var vårt mål att nå 5 kommuner som vid projektets början 2013 inte hade något arbetsintegrerande socialt företag. Under förlängningsåren, nådde vi, dels via spridnings- och fördjupningsseminarier, dels via det nybildade nätverket (se nedan), ett fyrtiotal kommuner som har, eller står i begrepp att starta arbetsintegrerande sociala företag.

Delmål 5. Temagruppen har initierat ett Ambassadörsnätverk bestående av nätverket för Samordnare för arbetsintegrerande socialt företagande, strategiskt utvalda personer från den sociala ekonomins organisationer samt deltagare i Temagruppens sakkunniggrupp.

För delmål 6, Kunskapsbanken, gäller att Temagruppen publicerat ett hundratal studier, forskning och andra publikationer, kring arbetsintegrerande sociala företag samt tagit fram fyra filmer, vilka beskriver olika aspekter av arbetsintegrerande sociala företag exempelvis start av företag, affärsutveckling, ledarskap och social franchising.

Målgrupper för spridnings- och påverkansarbete

Målgrupper för strategisk påverkan har varit:

1. Tjänstemän och politiker i kommuner, regioner och samverkansförbund med fokus på dem som sysslar med arbetsmarknads- och näringslivsfrågor och har möjlighet att påverka den sociala ekonomins utveckling.
2. Politiker på nationell nivå, huvudsakligen från berörda departement och riksdagsutskott.

Målgrupper för informationsinsatser har varit:

1. Upphandlare bl.a. inom offentlig sektor
2. Organisationer/ideell sektor, rådgivare och näringsliv regionalt och lokalt med prioritering på dem som på olika sätt tar del i utvecklingen av arbetsintegrerande sociala företag och annat företagande inom den sociala ekonomin. Anbudsgivare inom den sociala ekonomins företag
3. Utvalda tjänstemän och chefer vid relevanta myndigheter med prioritering på, Arbetsförmedlingen, Tillväxtverket och Försäkringskassan.

Vi har gett ett visst underlag till Arbetsförmedlingen inför myndighetens omorganisation för att arbeta med arbetsintegrerande sociala företag.

I anslutning till SKL:s start av nätverket för samordnare, har vi bidragit med information och fördjupningsseminarier.

Resultatet av det arbete Temagruppens samverkanspartners genomfört i Upphandlingsutredningen, har vi spritt via de olika projektpartnerernas nätverk. Inom Tillväxtverket insatser för att öka kunskapen om social ekonomi/sociala företag, har vi samverkat till att förbättra informationen och skapa en Kunskapsbank på webbplatsen Sofisam.se.

I samband med Länsstyrelsens dialoger kring regionala handlingsplaner, har vi fört fram förslag om ökad samverkan mellan regionalfond och socialfond, som kan leda till projekt som kombinerar strukturella satsningar med satsning på arbetskraften. Information och erfarenheter har spridits via ett flertal möten med politiker och tjänstemän i kommuner och regioner.

Vid seminarier i Almedalen, både 2013 och 2014, har vi spridit information bl.a. kring offentlig upphandling, arbetsintegrerande socialt företagande och ungdomar, arbetsintegrerande sociala företag och stora infrastruktursatsningar....

Vi har haft möten med socialdemokraternas kooperativa riksdagsgrupp kring Temagruppens löpande slutsatser och förslag, liksom med olika (Socialfondsfinansierade) projekt kring arbetsintegrerande sociala företag och dess förutsättningar.

Temagruppen har även ingått i samverkansgruppen för myndighetssamverkan kring arbetsintegrerande sociala företag. I gruppen ingår Arbetsförmedlingen, Tillväxtverket, Försäkringskassan, Sveriges Kommuner och Landsting, SKL och Svenska ESF-rådet. Därutöver medverkar Coompanion Sverige och SKOOPI. Syftet med gruppen är att följa och stötta utvecklingen bland annat genom att identifiera och försöka lösa problem som uppstår i förhållande till myndigheterna och deras regelverk. Temagruppen har i detta sammanhang bidragit med erfarenheter och underlag till myndigheternas arbete med arbetsintegrerande sociala företag.

Utöver det ovan uppräknade har vi informerat om Temagruppens erfarenheter och slutsatser vid ett antal tillfällen då vi bjudits in till konferenser, seminarier och utbildningar.

Projektpartners 2013 -2014

Under projektets förlängningsår, 2013-2014, har Arbetsgivarföreningen KFO, varit projektägare. Under projektets första förlängningsår, 2013 ingick initialt Arbetsförmedlingen, Coompanion Sverige, Esbri, Europeiska socialfonden i Sverige(ESF), Famna, Forum för frivilligt socialt arbete, Försäkringskassan, Landsorganisationen, (LO), Partnerskap för utveckling av sociala företag (PUST), Plattformen för socialt företagande, Sociala arbetskooperativens intresseorganisation (SKOOPI), Sveriges kommuner och landsting(SKL), Tanke och Handling, Tillväxtverket, Vägen ut! Kooperativen samt riksdagsledamöterna Penilla Gunther (KD) och Christer Adelsbo (S), som projektpartners. Dessutom tillkom FoUrum, Regionförbundet Jönköping, Göteborgs universitet, institutionen för socialt arbete, samt Hela Sverige Ska Leva (HSSL), från och med hösten 2013.

Plattformen för socialt företagande, valde att lämna partnerskapet från och med projektets sista förlängningsår 2014. Representanten för Landsorganisationen LO, samt riksdagsledamöterna Christer Adelsbo och Penilla Gunther, har inte deltagit aktivt i projektet under förlängningsperioden 2013 -2014.

Arbetsgivarföreningen KFO (den arbetsgivarorganisation som organiserar flest arbetsgivare (företag) inom social ekonomi och Kooperation) tog vid årsskiftet 2012/2013 över projektägarskapet för Temagruppen, med Anita Fink-Knudsen (2013), Eva Nordström (tom aug. 2014), och Lena Widman, som representanter. KFO har främst bidragit med ekonomi- och fakturahanteringsresurser samt spridning av Temagruppens aktiviteter och resultat på hemsidan.

Under hela perioden har Eva Nypelius, mot bakgrund av sin roll i SKL:s styrelse, varit ordförande för Temagruppen. SKL har en viktig roll i dialogen med framför allt kommunerna om

möjligheter och hinder i utvecklingen av nya företag och verksamheter som kan skapa arbetstillfällen för grupper med stora svårigheter på arbetsmarknaden. SKL, som intresseorganisation, har genom hela projektet representerats av Birgitta Hällegårdh från avdelningen för Lärande och arbete, och som aktivt bidragit till bildandet av ett nationellt nätverk för samordnare för utvecklingen av arbetsintegrerande sociala företag.

Christina Rosengren-Gustavsson och senare Ing-Marie Ottosson (2014), samt Bertil Lidfeldt har, som representanter för Arbetsförmedlingen (som även varit medfinansiär), tagit såväl förslag, som aktualiserade problem, med sig in i den egna organisationen vilket bl.a. bidragit till att Arbetsförmedlingen ser över myndighetens förutsättningar att arbeta med arbetsintegrerande sociala företag. Deras kunskaper om regelverken, hinder och möjligheter i arbetsmarknadspolitiken, har varit oumbärlig när vi utarbetat förslag kring arbetsintegrerande sociala företag, utbildningar och kontakter in i Arbetsförmedlingen.

Tillväxtverket, som även varit medfinansiär, representerades i Temagruppen av Eva Johansson (projektledare 2011-2012) har i sin roll som programledare för Samhälls-entreprenörskap och sociala innovationer, fungerat som en viktig länk mellan Temagruppen och Tillväxtverket. Dessutom har hon bidragit till att Temagruppen beretts en aktiv roll i samverkansgruppen för myndighetssamverkan. Genom Eva Carlsson, även hon från Tillväxtverket, har Temagruppen utgjort en nationell referensgrupp i det transnationella nätverket SEN. Eva Carlsson har också haft en avgörande betydelse för utvecklandet av Kunskapsbanken på www.sofisam.se.

Försäkringskassan har under hela förlängningsperioden representerats av, Irene Bergqvist.

ESF-rådet har under hela perioden varit representerat av Nardin Crisbi.

Pernilla Friberg, FoUrum Jönköpings län, har bidragit dels med analyser av det offentliga behov av information kring arbetsintegrerande sociala företag, dels har hon aktivt spridit Temagruppens erfarenheter till politiker och offentliganställda, främst i Jönköpings län. Hon har även aktivt deltagit vid bildandet av det nationella nätverket för Samordnare för utvecklingen av arbetsintegrerande socialt företagande och därmed kommit att fungera som en länk mellan Temagruppen och nätverket.

Pernilla Svebo-Lindgren (VägenUt! Kooperativen) och Elisabeth Abrahamsson (Plattformen för socialt företagande), liksom Ingrid Landin (Coompanion Sverige), representerade organisationer inom den sociala ekonomin, som arbetat med, och för, utveckling av arbetsintegrerande sociala företag. Även Bosse Blideman (PUST), Eva Laurelii (Tanke och Handling), Ulla Herlitz (Hela Sverige Ska Leva) och Ulla-Carin Hedin (Göteborgs universitet, institutionen för socialt arbete), har haft stor betydelse för arbetet i Temagruppen. Deras erfarenheter och kunskaper har kommit till stor nytta både i de arbetsgrupper som bildades under våren 2014, såväl som författare till rapporter och som föreläsare vid Temagruppens olika aktiviteter under hela projektperioden. Ingrid Landin, fungerade under 2013 även som biträdande projektledare, främst med ansvar för att genomföra de olika spridningsseminarierna.

Ludvig Sandberg från Forum för socialt arbete har bidragit med kunskapen om hur de ideella organisationerna tänker, och vilka behov de har, för att ta en mer aktiv roll i att skapa företag och arbetstillfällen.

Kerstin Eriksson (Famna), har varit aktiv i upphandlingsutredningen och även bidragit till att Temagruppens erfarenheter spridits på Famnas hemsida och i Famnas interna nätverk.

Sissella Helgesson, SKOOPI (tom juli 2014, därefter Famna), har bidragit med att sprida Temagruppens aktiviteter och erfarenheter på SKOOPI:s hemsida och bland SKOOPI:s medlemsorganisationer.

Malin Gawell, Esbri, deltog med inspel till Temagruppen från hennes erfarenheter av forskningsområdet.

Ragnar Andersson har under hela förlängningsperioden varit analysansvarig. Ebba Sellström har varit projektledare fr.o.m. 2013.

Konsulter

Utöver de i Temagruppen ingående deltagarna, har en lång rad konsulter medverkat efter att de upphandlats och kontrakterats för studier/rapporter, uppdatering av hemsidan, material i samband med seminarier och event, moderatorer och för layout-uppdrag.

Reklambyrå.se som upphandlats dels för att utforma en kommunikativ plattform för spridning av resultat, dels för att göra grafisk layout till de planerade rapporterna, och övrigt material i samband med konferenser och seminarier.

Helgalundens kommunikationsbyrå har gjort kontinuerliga uppdateringar på Temagruppens hemsida (www.temaef.se) samt producerat de filmer kring arbetsintegrerande socialt företagande som har publicerats på www.sofisam.se. Helgalundens kommunikationsbyrå har även sammanfattat och skrivit introduktionstexter till de rapporter som finns samlade under *Kunskapsbanken* på www.sofisam.se.

Strategirådet har genomfört uppdrag för slututvärdering av projektet.

Leverantörer av projektstudier och fördjupningsstudier har varit Konnex, Sjöström&Tilling, Tanke och Handling, Hela Sverige ska leva, Mongara, Flexicurity och Coompanion Stockholms Län,

Moderatorer har varit; Annika Sundh, Sundhpartner, (Ungdomsseminarium tillsammans med Tema Unga samt uppstartseminarium för sakkunniggruppen januari 2014), Angeli Sjöström, Processrum, (workshop för utbildare/projektägare AF:s 40-veckors utbildning samt Temagruppens slutseminarium), samt Ingrid Bexell, Coompanion Göteborg (moderator seminarier Almedalen 2014)

Projektorganisation

Styrgrupp och sakkunniggrupp

Temagruppen var från januari 2013 organiserad i en styrgrupp, bestående av alla i projektet ingående samverkanspartner, samt en projektgrupp för det löpande arbetet, bestående av Eva Nypelius, ordförande, Anita Fink-Knudsen (senare Eva Nordström), KFO, projektägare, Ingrid Landin, biträdande projektledare, Coompanion Sverige, Sissella Helgesson, SKOOPi, Ragnar Andersson, analysansvarig och Ebba Sellström, projektledare. Denna organisation var otymplig för att hantera det löpande arbetet och vi såg ett behov av att få en mer effektiv organisation, där det löpande arbetet kunde organiseras i ett mindre format och där de olika samverkanspartnerna kunde fungera mer som experter, sakkunniga. Detta innebar att Temagruppen, i och med verksamhetsåret 2014, organiserades i en styrgrupp, en sakkunniggrupp och fyra arbetsgrupper (Kunskapsbanken, finansiering, ambassadörsnätverk/upphandling och kommunikationsgrupp), där de i projektet ingående samverkanspartnerna deltog i olika grupper, mot bakgrund av sina olika expertkunskaper. *Styrgruppen* bestod av Eva Nypelius (SKL) ordf., Eva Nordström t.o.m. sept. 2014, därefter Lena Widman (KFO), Eva Johansson (TVV), Ingrid Landin (Coompanion Sverige), Sissella Helgesson (SKOOPi) t.o.m. juli 2014, samt Ragnar Andersson (Analysansvarig) och Ebba Sellström (Projektledare).

Sakkunniggruppen bestod av alla i Temagruppen deltagande organisationer.

Arbetsgrupper

De arbetsgrupper som varit aktiva inom Temagruppen under 2014 har varit:

Informations/kommunikationsgruppen: (Birgitta Hällegårdh, Malin Gawell samt Pernilla Friberg) med syfte att undersöka vilken information som ska spridas till vilken målgrupp. Hur kan vi samla ihop erfarenheterna från föregående projektår utifrån olika perspektiv; deltagarnas, företagens, och projektägarnas (tjänstemän och lokala/regionala politiker). På vilket sätt ska vi "förpacka" erfarenheterna och vad, vilket behov av information finns på olika strategiska nivåer?

Finansieringsgruppen: (Ulla Herlitz, Bertil Lidfeldt och Eva Johansson) med syfte att genomföra uppdatering av studier kring finansieringsfrågor, vara bollplank till Temagruppen i finansieringsfrågor, se över hur man kan paketera och föra ut kunskap som redan finns kring finansieringsfrågorna samt bevaka vad som händer när det gäller strukturfonder mm.

Kunskapsbanken: (Eva Carlsson, Eva Laurelii, Nardin Crisbi och Ragnar Andersson) med syfte att, under en särskild sökfunktion, "Kunskapsbank om sociala företag", på webbplatsen Sofisam.se, samla forskning, rapporter, filmer och annat material inom området arbetsintegrerande socialt företagande. Syftet med Kunskapsbanken är att bidra till kännedom om den sociala ekonomins roll och möjligheter att skapa arbetstillfällen och bidra till hållbar tillväxt i Sverige och EU.

Ambassadorsnätverket/Upphandling: (Pernilla Friberg, Ing-Marie Ottosson och Pernilla Svebo-Lindgren, Birgitta Hällegårdh och Eva Laurelii samt Bosse Blideman och Kerstin Eriksson för upphandlingsfrågor.) Arbetsgruppens syfte var att utifrån organisationer och nätverk, definiera framtida budbärare, skapa en strategi för dessa. Lista vilka personer som finns, var de finns, kopplat till vilka frågor. Undersöka behov av informationsmaterial exempelvis kring kunskap om framgångsfaktorer, hinder, upphandling, samverkan mm.

Arbetsätt

Under projektets förlängningsår 2013 – 2014, var det övergripande målet att sprida erfarenheter och kunskaper som skulle bidra till att fler politiker och tjänstemän, nationellt, regionalt och lokalt, agerar för att skapa fler arbetsintegrerande företag, nya arbetstillfällen, inom den sociala ekonomin. För att uppnå detta, arbetade Temagruppen främst med att samla in och analysera material, göra kartläggningar och studier, att vara aktivt deltagande i, arrangör av, olika konferenser och seminarier, samt genom att sprida erfarenheter och material till målgrupperna.

Temagruppen har deltagit i programskrivningsprocesserna på både nationell och regional nivå, inför strukturfondsperioden 2014 – 2020, deltagit i upphandlingsutredningen samt i olika dialogseminarier och utredningar. I arbetet med att ta fram olika studier, upphandlade vi ett antal konsulter, i första hand deltagare i Temagruppens sakkunniggrupp, och i andra hand, personer med god kännedom om sakområdet.

Vad i metoderna och aktiviteterna var det som gjorde skillnad, d.v.s. som ledde fram till det önskade resultatet?

Temagruppen har varit

"...en viktig arena för olika aktörer som arbetar med socialt företagande, vilket har bundit samman aktörer, gett erfarenhetsutbyte och inte minst legitimitet till frågan och dess aktörer". (Strategirådet) Detta har bl.a. inneburit att Temagruppen aktivt representerat den sociala ekonomins aktörer, och givit dem "ett ansikte" i olika dialogseminarier och andra aktiviteter.

Metoder, utbildningar och andra aktiviteter som använts.

Spridningsseminarier

Under projektets förlängningsår 2013, avsåg Temagruppen att säkerställa implementering, lokalt och regionalt, av de resultat som man kommit fram till under tidigare år och som bl.a. dokumenterats i skrifterna *Att stödja utan att styra* och *Att lära av mirakel*.(2012)

En ökad efterfrågan på framför allt kunskap men också stöd till, och exempel från, kommuner och myndigheter regionalt och lokalt, innebar att Temagruppen från och med 2013 i praktiken styrde om fokus för påverkansarbetet mot den regionala och lokala nivån.

Tillsammans med SKL planerades och genomfördes sju stycken spridningskonferenser i kommuner/samordningsförbund/regioner, under vår och höst 2013. Temagruppen fokuserade på de regioner, samordningsförbund och kommuner där det fanns uttalade behov, efterfrågan från en eller fler aktörer, och/eller där vi bedömde att det fanns särskilt goda möjligheter att bidra till att tjänstemän och politiker kunde få kunskap om arbetsintegrerande sociala företag och därmed bidra till en positiv utveckling för dessa.

Tanken var att konferenserna skulle ligga till grund för ytterligare fördjupande seminarier under 2014. Så blev dock inte fallet. I slutet av 2013, initierade SKL, tillsammans med Temagruppen, bildandet av ett nätverk för offentligt anställda Samordnare för utveckling av arbetsintegrerande sociala företag. Nätverket kom snabbt att samla företrädare för ett fyrtiotal kommuner och Temagruppen bedömde att man skulle nå bredare, till fler kommuner, om man istället för spridningsseminarier, satsade på fördjupade seminarier för samordnarna, utifrån deras definierade behov. I december 2014, bjöd Temagruppen, i samverkan med SKL, in till ett seminarium kring juridiska frågor, relevanta för arbetet med att främja utvecklingen av arbetsintegrerande sociala företag inom kommuner och regioner. Inbjudna till seminariet var, förutom nätverket för samordnare, strategiska personer från Temagruppens sakkunniggrupp, olika Coompanionkontor i landet, SKOOP, Skyddsvärnet, Hushållsfixarna och Försäkringskassan.

I vårt arbete med att samla kunskap och erfarenheter från de olika socialfondsfinansierade projekten, ingick att ta tillvara framgångsrika metoder i de arbetsintegrerande sociala företagens arbete med utrikes födda. De företag, och projekt, vi identifierade som att de *främst* riktade sig till utrikes födda, bjöds, i november 2013, in till en workshop. Syftet var att företagen skulle byta erfarenheter kring sitt arbete med immigranter och att de fick möjlighet att bilda ett eget nätverk.

Kartläggningar och studier

Under perioden fanns kvarstående behov av studier av pågående och avslutade projekt och deras effekter, inom socialfondens verksamhetsområde. Mot bakgrund av detta, valde Temagruppen att, under 2013, närmare studera utfallet av Arbetsförmedlingens upphandlade 40-veckors utbildning *Att starta och driva sociala företag*, inom de socialfondsfinansierade projekten Explosion, Spring och Sigrid.

I många av dessa utbildningar används antologin *Att lära av mirakel* som kursbok, till vilken vi tog fram en *Studiehandledning*, skriven på lättare svenska.

Temagruppen lät också göra en utvärderingsstudie av de handledarutbildningar för offentliganställda, *Nyfiken på arbetsintegrerande sociala företag?* som genomförts i samverkan mellan Tanke och Handling och Väddö Folkhögskola.

Temagruppen gjorde en kartläggning över deltagarna i arbetsintegrerande sociala företag, med utgångspunkt i statistisk insamlat från Arbetsförmedlingen och SCB under programperioden, *Gör arbetsintegrerande företag en skillnad? Vad kan man se om individernas bakgrund. Hur många personer har gått vidare till anställning?*

Temagruppen följde kunskapsläget när det gäller finansiering för företag inom den sociala ekonomin, vilket innebar att vi gjorde en uppföljning av skriften *Nio områden där politiker och tjänstemän kan göra skillnad för långtidsarbetslösa* (Tillväxtverket 2012). Uppföljningen handlar såväl om utvecklingen av sociala investeringsfonder, som Tillväxtverkets finansieringsstudie, Hela Sverige Ska Levas arbete med Mikrofonder och andra initiativ.

I anslutning till denna studie, gjorde vi även en analys av *Lånebehov och ekonomisk hälsa för arbetsintegrerande sociala företag*.

För att följa utvecklingen av de arbetsintegrerande sociala företagen, både de som startats som socialfondsprojekt och andra, deras behov och förutsättningar, gjordes en kartläggning av nedlagda eller ombildade arbetsintegrerande sociala företag 2006 – 2013, *Företagen som försvann*.

Vi gjorde, tillsammans med Tema Unga, en kartläggning av hur existerande arbetsintegrerande sociala företag i Sverige arbetar med långtidsarbetslösa ungdomar *Om möjligheter för unga arbetslösa genom företag inom den sociala ekonomin*.

Mot bakgrund av EU:s nya upphandlingsdirektiv (2014), gjorde vi en reviderad upplaga av *Samhälleliga mål med upphandling som medel* (Tillväxtverket 2011)

Dessutom gjorde en studie kring grön ekonomi, *Bruk för människor*, kopplad till Regionalfondens mål, samt en studie om *Strukturomvandling och social integrering*.

Mot bakgrund av att bl.a. Arbetsförmedlingen och SKL såg ett behov av att kunna sprida exempel på, och goda erfarenheter av, arbete med arbetsintegrerande sociala företag, till tjänstemän, lät Temagruppen ta fram två broschyrer/informationsfoldrar. En till tjänstemän inom kommuner, samordningsförbund och en till tjänstemän på Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan.

Kunskapsbanken

Tillsammans med Tillväxtverket har Temagruppen, under en särskild sökfunktion, "Kunskapsbank om sociala företag", på webbplatsen Sofisam.se, samlat forskning, rapporter, filmer och annat material inom området arbetsintegrerande socialt företagande. Temagruppen har tagit fram fyra filmer till Kunskapsbanken, vilka beskriver olika aspekter av arbetsintegrerande sociala företag exempelvis betydelsen för deltagarna, start av företag, affärsutveckling, ledarskap och social franchising. Syftet med Kunskapsbanken är att bidra till kännedom om den sociala ekonomins roll och möjligheter att skapa arbetstillfällen och bidra till hållbar tillväxt i Sverige och EU.

www.sofisam.se är en webbplats med information om vad arbetsintegrerande sociala företag är, vem som kan erbjudas arbete i ett arbetsintegrerande socialt företag och på vilket sätt de kan bidra till rehabilitering/habilitering. Där finns också information om hur man kan starta och driva dem och om hur myndigheterna samverkar med sociala företag. På sofisam.se finns också en lista över aktiva företag. Webbplatsen förvaltas av Tillväxtverket i samarbete mellan, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Sveriges Kommuner och Landsting samt SKOOPI.

Projektets resultat

Temagruppen för Entreprenörskap och Företagande inom social ekonomi, har syftat till att utveckla och sprida kunskap om hur entreprenörskap och företagande inom social ekonomi, med fokus på arbetsintegrerande sociala företag, kan motverka utanförskap i arbetslivet. Ytterligare en målsättning har varit att utforma förslag som kan påverka de strukturer som leder till att personer blir utslagna från arbetslivet.

Temagruppens kartläggningar under den samlade projektperioden (2008 – 2014), visar att företagande inom den sociala ekonomin, trots en positiv inställning från EU, fortfarande förekommer i relativt liten omfattning i centrala nationella och regionala policydokument. Samtidigt som det finns en stor vilja, i regioner och kommuner, att stötta framväxten av fler arbetstillfällen i (arbetsintegrerande) sociala företag, är kunskapen om *hur man gör*, metoder, och vilka regler som stöttar respektive hindrar, låg. För att den sociala ekonomins företag ska utvecklas måste tjänstemän och politiker på nationell, regional och kommunal nivå, inte minst på Arbetsförmedlingen och i de regionala strukturfondspartnerskapen, få en djupare kunskap om hur, och när, arbetsintegrerande sociala företag kan vara ett verktyg mot arbetslöshet för de grupper som idag står långt från arbetsmarknaden.

Trots att det fortfarande finns en hel del att göra på den nationella nivån för att förbättra förutsättningarna för arbetsintegrerande företag, är det inte i regelverken i sig som utgör de stora hindren. Inte heller finns det något större politiskt motstånd mot arbetsintegrerande sociala företag, snarare en brist på aktiva åtgärder, och intresse, i konkurrens med andra frågor som upplevs mer akuta eller relevanta. En egen analys utmynnade i slutsatsen att en påverkan på nationell nivå skulle kräva mer resurser och en längre tid. Detta och en ökande efterfrågan på framför allt kunskap men också stöd till, och exempel från, kommuner och myndigheter regionalt och lokalt, innebar att Temagruppen från och med 2013 i praktiken styrde om fokus för påverkansarbetet mot den regionala och lokala nivån.

Företagandet inom den sociala ekonomin, och inte minst det arbetsintegrerande sociala företagandet, fortsätter att vara en tvärsektorieell fråga. Bristande samordning mellan olika politikområden är fortfarande ett hinder. Likaså fortsätter finansieringsfrågan att vara ett stort problem, även om ett ökat intresse för att diskutera olika lösningar kan noteras.

Temagruppen ser ett stort behov av en breddad arbetsmarknad, och insatser för stöd till, och rustning av, individer och kapacitetsbyggande inom den sociala ekonomin. Något som blir allt viktigare då allt fler har svårt att få arbete, och allt längre arbetslöshetsperioder, oavsett det ekonomiska läget. Det pågår en utslagning av människor i arbetslivet oberoende av finanskriser, även i högkonjunktur, och EU har lyft att den sociala ekonomin *i sig*, innebär en stabiliserande faktor i den totala ekonomin och att den varit bättre på återhämtning i finanskrisernas spår. Temagruppen menar att det finns stora fördelar med att *stödja den sociala ekonomin, för att uppnå strukturfondernas- och den svenska arbetsmarknadspolitikens mål*, och hoppas att socialt företagande ges den roll som såväl EU-kommission som EU-parlament avser. Drygt en femtedel av projekten inom Programområde 2 under perioden 2007 – 2013 har haft en koppling till social ekonomi.

Strategisk påverkan

Utvärderaren, företaget Strategirådet, bedömer att: Temagruppen har åstadkommit strategisk påverkan kring arbetsintegrerande sociala företag. Frågan finns idag med i flera viktiga styrdokument, fler kommuner arbetar med det och Arbetsförmedlingen har beslutat att använda arbetsintegrerande sociala företag som ett av myndighetens medel för att bryta utanförskap (...) Temagruppen har varit med och förflyttat frågan kring arbetsintegrerande socialt företagande från vad det är, till *hur* man kan arbeta med det. Det har lett till att offentlig sektor, bl.a. genom bildandet av (SKL-) nätverket, har tagit ett steg framåt i arbetet.

Styrdokument

Arbetsintegrerande sociala företag och upphandling med sociala kriterier, finns idag med i flera viktiga styrdokument. Fler kommuner än tidigare arbetar med frågorna.

Temagruppen har även haft en viss påverkan på Arbetsförmedlingens PM om hur myndigheten avser att arbeta med arbetsintegrerande sociala företag.

Programskrivningarna

Temagruppen har påverkat skrivningarna i socialfondens nationella och regionala handlingsplaner, bl.a. drivit på för socialfondsprogrammets fjärde prioritering kring civilsamhället och social ekonomi.

Upphandlingsutredningen

Upphandlingsutredningen offentliggjordes 2013. Temagruppen var representerad via två av projektets samverkanspartners (Famna och PUST). De positiva skrivningarna i utredningen, kring den sociala ekonomin i stort, och upphandling med sociala kriterier i synnerhet, ser vi som ett resultat av Temagruppens arbete.

Civilsamhällesutredningen

Temagruppen har kommit med inspel till Civilsamhällesutredningen, bl.a. kring frågan om offentlig upphandling med sociala kriterier samt kring de speciella förutsättningarna för, och förekomsten av, företagande inom den sociala ekonomin och civilsamhället.

Förstudier

Temagruppen har arbetat med att försöka uppmuntra andra aktörer att söka intressanta förstudier inom strategiska områden inför kommande socialfondsprogram. Det handlar till exempel om förstudierna *1000 nya jobb genom sociala företag* i Göteborg, *Socialt företagande i Malmfälten*, *Coop Med mera*, *Together* i Norra Mellansverige och andra. I över femtiotalet förstudier finns eller inkluderas den sociala ekonomin och civilsamhällets organisationer.

Påbörjade kommunala och regionala processer

Den seminarierie som Temagruppen genomförde under 2013, i samverkan med SKL, i olika kommuner, samordningsförbund och regioner, har startat processer, och intresse för, hur de kan arbeta med arbetsintegrerade sociala företag.

Sammanfattande resultat av studierna samt Temagruppens rekommendationer

Temagruppen gjorde en kartläggning över deltagarna i arbetsintegrerande sociala företag, med utgångspunkt i statistisk insamlad från Arbetsförmedlingen och SCB under programperioden, *Gör arbetsintegrerande företag en skillnad?* Vi genomförde en analys av utvecklingen för 1 636 anställda i 43 arbetsintegrerande sociala företag år 2003 och nio år framåt till och med år 2012. Även om mycket återstår av fördjupande studier och forskning verkar mycket tyda på att anställning i arbetsintegrerande sociala företag ger långsiktiga positiva effekter på etableringen på arbetsmarknaden.

Temagruppen följde kunskapsläget när det gäller finansiering för företag inom den sociala ekonomin, vilket innebar att vi gjorde en uppföljning av skriften *Nio områden där politiker och tjänstemän kan göra skillnad för långtidsarbetslösa* (Tillväxtverket 2012). Av de förslag som Temagruppen adresserade till politiker och tjänstemän 2012, har inget av förslagen om kapital

till företagen åtgärdats. Det handlade om riktad finansiering i form av fond eller stiftelse och om finansiellt stöd till konsortier, kreditgarantiföreningar och borgensringar. I rapporten redovisades att arbetsintegrerade sociala företag behövde kapital, att bankernas krav på säkerheter har ökat och att statligt finansierade garantier och kommunal borgen var lösningarna. Slutsatsen kan tyckas alltför enkel, men ligger nära till hands. Om det offentliga bidrar med garantier så kan företagen få lån i banken. Temagruppens förslag är fortfarande aktuella och trots att det finns många nya finansieringsinitiativ är det de helt vanliga instrumenten, garantier och lån, som efterfrågas.

- Temagruppens tidigare finansieringsförslag angående kapital till den sociala ekonomins företag bör tas på allvar och åtgärdas.
- Kanske kunde Tillväxtverket i samarbete med Mikrofonden Sverige gå med i EU programmet Progress-mikrokrediter och ta hem ett antal miljoner för den sociala ekonomins räkning.
- Regionalfondens satsning på riskkapital till små- och medelstora företag bör ha en egen gräddfil med en "fond-i-fond- lösning" för den sociala ekonomins företag.
- Webbportalen www.sofisam.se kan byggas ut med en finansieringsportal, med länkar till de finansieringsmöjligheter som erbjuds, både gamla och nya.

I anslutning till denna studie, gjordes även en analys av *Lånebehov och ekonomisk hälsa för arbetsintegrerade sociala företag*, vilken visade att många sociala företag lånar mindre än de egentlig skulle behöva. Detta dels för att långgivarna är okunniga om socialt företagande, men också för att de sociala företagarna är tveksamma till möjligheten att få lån och därför avstår från att försöka. Vår slutsats är att det finns ett behov av kunskap kring socialt företagande för långgivarna och ett kompetensutvecklingsbehov kring ekonomi och affärsutveckling hos de (arbetsintegrerade) sociala företagen.

För att följa utvecklingen av de arbetsintegrerade sociala företagen, både de som startats som socialfondsprojekt och andra, deras behov och förutsättningar, gjordes en kartläggning av nedlagda eller ombildade arbetsintegrerade sociala företag 2006 – 2013, *Företagen som försvann*. Våra analyser grundar sig på en översiktlig kartläggning, och visar på intressanta förhållanden som borde utforskas än mer för att få fram ett bättre stöd till nystartade arbetsintegrerade sociala företag. Det finns ett samspel mellan de interna och externa faktorer som tillsammans skapar den process som slutar med nedläggning. De främsta medverkande faktorerna som vi har funnit i materialet är, beroendet av kommunalt stöd som sviktar och kommunernas strävan att driva verksamhet i egen regi. Förändringar i myndigheternas policy, underfinansiering från verksamhetens början och olika typer av ledarskapsproblem är också betydelsefulla.

Vi gjorde, tillsammans med Tema Unga, en kartläggning av hur existerande arbetsintegrerade sociala företag i Sverige arbetar med långtidsarbetslösa ungdomar och hur arbetsintegrerade sociala företag kan bidra till minskad ungdomsarbetslöshet. Rapporten visar att finns behov av att ersätta de sociala företagen för handledarkostnader, att ordna finansieringsmöjligheter för ungdomsåtgärder samt att sprida kunskap om möjligheterna med arbetsintegrerade sociala företag till aktörer som kommuner, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och andra verksamheter som arbetar med unga arbetslösa. Det finns också behov av organisations- och kompetensutveckling hos de arbetsintegrerade sociala företagen för att dessa på ett bättre sätt ska kunna ta hand om ungdomar.

Både när det gäller att öka kunskapen hos olika aktörer om de sociala företagen som möjliga verktyg för unga arbetslösa och när det gäller kompetens- och organisationsutveckling för de sociala företagen skulle de Europeiska struktur- och investeringsfonderna kunna spela en avgörande roll.

För att de arbetsintegrerande sociala företagen ska bli ett bättre verktyg för unga arbetslösa, krävs att företagens allmänna ekonomiska ställning förbättras genom olika insatser, som offentlig och privat upphandling utifrån sociala kriterier, större affärsmässighet och fungerande stödstrukturer.

Mot bakgrund av EU:s nya upphandlingsdirektiv (2014), gjordes en reviderad upplaga av *Samhälleliga mål med upphandling som medel* (Tillväxtverket 2011). I rapporten redogörs för möjligheterna att upphandla med Sociala kriterier. Det finns ett tämligen klart regelverk att förhålla sig till, samtidigt som många upplever det som problematiskt då det inte finns någon tradition av, och få konkreta exempel på, offentlig upphandling där sociala kriterier har använts. Med det EU-direktiv som senast 2016 ska implementeras i svensk lagstiftning, betonas upphandling än mer som ett instrument för gemensamma samhällsmål och inkludering i arbetslivet.

Vid upphandling inom en myndighet är det ofta flera aktörer inblandade – politiker, handläggare och de som ska göra det konkreta arbetet vid en upphandlingsenhet. Ska upphandlingar, där sociala hänsyn ingår, ha möjlighet att utvecklas, bör politikerna fatta tydliga inriktningsbeslut och följa upp dem noga, samtidigt bör offentliga organisationer kompetensutveckla upphandlare och anbudsgivare.

Dessutom gjorde en studie kring grön ekonomi, *Bruk för människor*, kopplad till Regionalfondens mål, samt en studie om *Strukturömvandling och social integrering*. Sammantaget visar rapporten kring grön ekonomi att det finns stora möjligheter att, med hjälp av återvinning/återbruk och andra insatser för en bättre miljö och koldioxidsnål ekonomi, skapa fler arbeten för personer som idag står långt ifrån arbete, bland annat genom (arbetsintegrerande) sociala företag. En bättre miljö, ökad attraktivitet och social gemenskap i en ekonomisk, miljömässig och socialt hållbar region (Stockholm) med växande och hållbara städer och stadskärnor är möjlig.

Tillsammans med Arbetsförmedlingen genomförde vi en mindre uppföljning av arbetsmarknadsutbildningen *Start av arbetsintegrerande sociala företag* inom projekten Explosion, Spring och Sigrid. Utbildningen avsåg att förbereda arbetslösa på att starta, eller anställas vid, arbetsintegrerande sociala företag. Resultatet av uppföljningen visar att man i framtiden bör tydliggöra och prioritera bland målen för utbildningen. Det gäller till exempel omfattning och inriktning av studiebesök, praktik och arbetsplatsförlagd utbildning, rimliga ersättningsnivåer samt vilket ansvar de olika aktörerna har för att samverka med etablerade arbetsintegrerande sociala företag. En rekommendation är att i förhandlingsunderlaget, tydligare reda ut behovet av, och formerna för, en samverkan mellan utbildningsanordnare, Arbetsförmedlingen och aktörer i utbildningarnas närmiljöer. Arbetsförmedlingens handläggare behöver i större omfattning få kunskap om arbetsintegrerande sociala företag som verktyg, och verktyget behöver i sig, få en stärkt legitimitet.

Temagruppen genomförde en utvärderingsstudie av de handledarutbildningar *Nyfiken på arbetsintegrerande sociala företag*, som genomfördes våren och sommaren 2012, av Tanke och Handling, i samverkan med Väddö Folkhögskola. Utbildningen riktade sig framförallt till tjänstemän inom kommuner och samordningsförbund som arbetade med stöd till arbetsintegrerande sociala företag, men även personal från Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan samt studieförbund har deltagit. I uppföljningen rapporterar deltagarna bl.a. att de behöver arbeta över olika förvaltningsgränser i sina hemkommuner och dessutom med andra myndigheter som Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Framtida utbildningar bör omfatta alla olika aktuella förvaltningsområden inom kommunerna såväl som andra viktiga andra aktörer. Dessutom bör utbildningarna rekrytera deltagare från olika verksamheter i en kommun.

Lärande miljöer

I Socialfondsprogrammet betonas vikten av *lärandet* (i projekten) för en hållbar utveckling. Temagruppen har fokuserat på det *interorganisatoriska* lärandet, dvs. genom bildandet av, deltagande i, olika nätverk, har vi gett organisationer och aktörer möjlighet att samverka.

Nätverket för Samordnare för arbetsintegrerande socialt företagande

Temagruppen har medverkat till att SKL har bildat ett nätverk för offentligt anställda Samordnare för utvecklingen av arbetsintegrerande socialt företagande. Syftet med nätverket är att åstadkomma erfarenhetsutbyte och öka kompetensen på området. Nätverket samlar personer som arbetar i kommuner, landsting, regioner eller samordningsförbund, i dagsläget ett fyrtiotal. Målet är att få en tydligare bild av vad offentlig sektor kan göra för att stödja, utan att för den skull styra, de arbetsintegrerande sociala företagen.

Ambassadörsnätverk

Nätverket för Samordnare för arbetsintegrerande socialt företagande, strategiskt utvalda personer från den sociala ekonomins organisationer (bl.a. Coompanion, SKOOPI, Skyddsvärnet, Hushållsfixarna) och deltagare i Temagruppens sakkunniggrupp, har påbörjat ett visst "nätverkande" som kan utgöra en början till ett "Ambassadörsnätverk" kring arbetsintegrerande sociala företag och dess förutsättningar.

Nätverket för arbetsintegrerande företag med fokus på utrikes födda

Temagruppen medverkade till att initiera ett nätverk för de arbetsintegrerande sociala företag som främst riktar sig mot målgruppen utrikes födda. Representanter från 17 företag bjöds in till en workshop i november 2013. Syftet var att företagen skulle byta erfarenheter kring sitt arbete med immigranter och bilda ett eget nätverk.

Kunskapsbanken

Även Kunskapsbanken kan betraktas som en lärande miljö, dels då den kan utgöra en bas för fortsatt forskning inom området, dels med sin samlade information kring arbetsintegrerande sociala företag, riktat både till myndigheter och företag.

Transnationellt nätverk

Social Entrepreneurship Network (SEN), är ett europeiskt lärandenätverk som bygger vidare på erfarenheterna från Equals tematiska nätverk och från lärandenätverket Better Future for Social Economy (BFSE). Nätverket syftar till att påverka och understödja utformning och genomförande av ESF-program. Nätverkets lärande kring Social Entrepreneurship omfattar sex olika områden som identifierats utifrån lärdomarna från BFSE dvs. partnerskap-samarbete, stöd-infrastruktur, utveckling-tillväxt, finansiering samt tillgänglighet-märkning-mångfald. I nätverket medverkar ca 10 medlemsländer med representanter från förvaltande myndigheter för ESF, den sociala ekonomins aktörer som experter, representanter för GECES, forskning, och representanter för andra myndigheter. Under perioden har fem peer-reviews genomförts där exempel från de olika områdena har diskuterats.

Den svenska delegationen har bestått av Svenska ESF-rådet (Nardin Crisbi och Anna-Lena Wettergren Wessman), Tillväxtverket (Eva Carlsson) och Coompanion Sverige (Sven Bartilsson). Temagruppens sakkunniggrupp har utgjort nationell referensgrupp. Återkoppling och spridning i Sverige har under perioden främst skett genom rapporter till Temagruppen och genom medverkan i Temagruppens sakkunniggruppsmöten. Projektet avslutas i januari 2015. (För mer information, se www.socialeconomy.pl)

Den svenska delegationens lärdomar, som kan få påverkan på det fortsatta arbetet med social ekonomi och (arbetsintegrerande)socialt företagande, kan beskrivas utifrån de ovan nämnda områdena, nämligen:

- Partnerskap, samordning och struktur.

I Sverige saknas ett samordnat starkt "företrädarskap" för den sociala ekonomin, det sociala företagandet i vid mening, och för arbetsintegrerande sociala företag, för "förhandling" med det offentliga och politiken, på såväl regional som nationell nivå.

Det finns en viss egenorganisering inom sektorn både nationellt och regionalt, men de organisationer som finns är svaga och behöver stärkas för att få något genomslag.

Strukturen med ett starkt "företrädarskap" inom sektorn behöver mötas av en samordning på nationell och regional nivå som är förankrad i politiken. Det finns idag inte en samordnad politik på nationell nivå, inga konkreta program eller uppdrag från regeringen till berörda myndigheter för att samordna stöd till den sociala ekonomin och dess företagande.

På regional nivå finns det i en del regioner, bl.a. Skåne och Västra Götaland, policys och en organiserad samverkan mellan det offentliga och sektorn.

- Stödstrukturer för tillväxt

För att socialt företagande skall växa, har vi sett att det finns behov av att utveckla nätverk som stödjer det egna företagets tillväxt och konkurrenskraft. Social franchising, "konsortier" och nätverk för affärsutveckling är sådana exempel. I några regioner som Västra Götaland, Östergötland, Dalarna har stödstrukturer utvecklats på lokal nivå. Dessa behöver ytterligare några år för att mogna och många nya lokala/regionala nätverk och konsortier behöver skapas. Det finns många goda exempel på social franchising och konsortier att hämta lärdom av från de länder som deltagit i SEN bl.a. från Italien, Belgien, England och Skottland.

- När det gäller området finansiering finns viktiga lärdomar att lyfta fram.

1. Behovet av särskilda investeringsinstrument för sektorn.
2. Att skapa en kedja med blandning av lån och bidrag, bl.a. beroende på vilken fas företaget befinner sig i.
3. "Capacitybuilding" behöver kombineras med bidrag och lån.
4. En regelbunden samverkan mellan aktörerna är viktig för att åstadkomma det.
5. Den sociala nyttan av investeringarna behöver synliggöras av företagen.

I Sverige finns en process som bygger vidare på Mikrofonden Västs erfarenheter som sprids över landet och behöver stöd för att utvecklas. Tillväxtverket har en arbetsgrupp för att undersöka hur olika finansieringslösningar kan utvecklas. Det finns dock inget uppdrag från regeringen eller politiskt uttalad inriktning för att arbeta med frågan.

- Stödstrukturer för "capacitybuilding" och vid start av företag

Det behövs ett anpassat stödsystem till sociala företag vid start. För att företagen skall växa behöver de stöd med både affärs-, organisations- och ledarutveckling.

I Sverige finns betydande problem vid start av sociala företag vad det gäller finansiering och samarbete med det offentliga bidragssystemet. Det behövs ett utvecklat stödsystem med flera aktörer.

På vissa håll i Sverige, växer inkubatorer fram för socialt företagande, i dagsläget är de nya och beroende av projektmedel, här behövs ett långsiktigt stöd för deras överlevnad.

En problematik är även företagets utveckling efter start, det behövs stöd och utbildning för affärsutveckling, ledarskap, organisationsutveckling m.m.

Jämställdhetsintegrering

I Temagruppens rapport *Strukturomvandling och social integrering*, kan vi läsa att den öppna arbetslösheten, tillsammans med antalet personer i arbetsmarknadspolitiska program, den s.k. obalansen, uppgick till drygt 380 000 personer, i september 2014. Mer än hälften är under 39 år. Män har högre arbetslöshet än kvinnor. Sett till den totala obalansen svarar männen för 54,8 procent och kvinnorna för 45,2 procent. Denna relation står sig, oavsett hur lång tid i obalansen vi mäter. Med stigande ålder blir fler äldre kvar i obalansen under längre tid. Obalanstalet bland de som är födda utomlands är mer än dubbelt så högt (12,4 procent) jämfört med svenskfödda (5,3). De utrikes födda utgör 23 procent av befolkningen, men svarar för över 40 procent av obalansen.

Temagruppen och Tillväxtverket bedömer att det finns en mindre övervikt av kvinnor bland deltagarna i de arbetsintegrerande sociala företagen generellt.

I vår kartläggning *Om möjligheter för unga arbetslösa genom företag inom den sociala ekonomin*, redovisar Arbetskraftsundersökningen att det totala antalet anställda ungdomar, i åldern 15-24 år, är jämt fördelat mellan könen. Vi kan inte se om det är ett förhållande som även gäller för ungdomar anställda i arbetsintegrerande sociala företag, men tror att det även här är en mindre övervikt av kvinnor.

I vårt arbete med att samla kunskap och erfarenheter från de olika socialfondsfinansierade projekten, ingick att ta tillvara på framgångsrika metoder för jämställdhetsarbete och integration, i de arbetsintegrerande sociala företagen. En översikt av dessa finns att läsa i antologin *Att lära av mirakel* (Kap. 1, 10 och 11).

De företag, och projekt, vi identifierade som att de *främst* riktade sig till utrikes födda, bjöd vi in till en workshop i november 2013. Syftet var att företagen skulle byta erfarenheter kring sitt arbete med immigranter och att de fick möjlighet att bilda ett särskilt nätverk. 17 personer kom till mötet och de tog själva över ansvaret för fortsatt kontakt.

På projektnivå kan vi konstatera att Temagruppen haft en jämställd sammansättning liksom kansliet på KFO. Upphandlade uppdrag har också fördelat sig jämnt när det gäller antal uppdrag. Vi har dock inte gjort någon analys av hur den ekonomiska fördelningen ser ut.

Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning

I Temagruppens rapport *Strukturomvandling och social integrering*, kan vi läsa att ...den grupp som svarar för den allra största ökningen av antalet personer i obalansen är de med funktionsnedsättningar. Denna grupp har fördubblats mellan 2007 och 2014, från 38 300 till 76 500. Av statistiken framgår att de som har funktionsnedsättning tenderar att bli kvar under mycket lång tid. Nära hälften (49 procent) av gruppen har varit där tre år eller längre under de senaste 10 åren (icke funktionshindrade sju procent).

Den största gruppen är rörelsehindrade, som ökade med 38 procent mellan 2007 och 2014. Gruppen har emellertid fått konkurrens av ett antal diagnoser som ökat mycket snabbt under dessa år. Snabbast växer gruppen med psykiskt funktionsnedsättning, som nästan tredubblats under perioden. Andra snabbväxande diagnoser är specifika inlärningssvårigheter (till exempel dyslexi), socialmedicinska funktionsnedsättningar och generella inlärningssvårigheter.

Utifrån kunskap och erfarenheter under projektperioden, kan vi konstatera att drygt 13 procent av dem som var *anställda* i ett arbetsintegrerande socialt företag 2012, uppgav sjukdom, förtidspension eller ekonomiskt bistånd som huvudsaklig inkomstkälla. Vi kan inte med säkerhet säga att gruppen omfattar personer med funktionsnedsättning, men vi har anledning att tro att så är fallet, sett till att denna grupp ökar rent allmänt och att Arbetsförmedlingens regler för anställningsstöd gäller funktionsnedsättningar. När det gäller *deltagarna* i ASF, vet vi bl.a. från Arbetsförmedlingens projekt Trefas, att 35-40 % av deltagarna i sysselsättningsfasen har en dokumenterad funktionsnedsättning.

I samband med utvärderingen av Arbetsförmedlingens upphandlade utbildningar inom socialfondsprojekten Explosion, Sigrid och Spring, framkom att flera av utbildningsanordnarna använde den tidigare publicerade antologin *Att lära av mirakel* som studiebok. Antologin var inte tänkt som ett läromedel och för att göra den mer pedagogiskt tillgänglig, tog vi fram en *Studiehandledning*, skriven på lättare svenska. Studiehandledningen ger också metodiska förslag på hur man kan använda *Att lära av mirakel* i utbildningar och studiecirkel (inom arbetsintegrerande sociala företag) för att på ett enklare sätt exempelvis kunna diskutera verksamheten, affärsutveckling och ledarskap.

På projektnivå har vi, på våra egna konferenser och seminarier, försökt säkerställa att lokalerna varit anpassade för personer med rörelsenedsättning och/eller hörselnedsättning. De seminarier vi haft i egen regi i Almedalen (2013) var teckentolkade. Vid slutseminariet i november 2014, var tre av de fyra seminarierummen anpassade för rörelsehinder.

Spridning och påverkansarbete

Temagruppen har framförallt arbetat med att, i samverkan med i projektet ingående partners, utarbeta olika underlag till utredningar och dialogseminarier förutom att vi spridit de publikationer vi utarbetat ex. studier, filmer och övrigt informationsmaterial.

Under Almedalsveckorna (2013 och 2014), deltog Temagruppen i 10 seminarier och, samlat under båda åren deltog vi i ytterligare 50 olika seminarier och konferenser som samverkanspartner eller föreläsare.

Temagruppen har vidare genomfört 15 seminarier/konferenser i egen regi, varav sju spridningsseminarier i samverkan med SKL (se ovan), ett lunchseminarium tillsammans med Tema Unga, slutkonferensen *Samtal Mellan stolarna den 19 november 2014*, samt ett fördjupningsseminarium för SKL:s nätverk för samordnare och strategiska personer inom den sociala ekonomin, utifrån deras behov och önskemål. Totalt har seminarier och konferenser nått 5198 (ej unika) deltagare.

Det faktamaterial som tidigare tagits fram av Temagruppen har fortsatt att spridas i stor omfattning, dels via de seminarier Temagruppen genomfört i egen regi, dels vid övriga seminarier/konferenser där Temagruppen deltagit och slutligen via Temagruppens hemsida. Under 2013 har drygt 5000 av de publikationer Temagruppen tagit fram, spritts via Tillväxtverkets publikationstjänst. Främst handboken *Att stödja utan att styra* (1094 ex), *Företagen som öppnar dörren till arbetslivet* (931 ex) och *Samhälleliga mål med upphandling som medel* (712 ex).

Under 2014 har rapporten *Att stödja utan att styra* spritts i 50 tryckta exemplar och antologin *Att lära av mirakel*, i 20 tryckta exemplar, via kansliets försorg. Rapporten *Om möjligheter för unga arbetslösa genom företag inom den sociala ekonomin*, har spritts i 500 tryckta exemplar. Rapporterna *Bruk för människor*, 100 tryckta exemplar, *Gör arbetsintegrerande företag en skillnad*, 500 tryckta exemplar, *Företagen som försvann*, 500 tryckta exemplar, *Hur går det med finansieringen*, 500 tryckta exemplar, *Strukturomvandling och social integrering*, 700 tryckta exemplar, samt *Informationsfolder till Arbetsförmedlingen*, och *Informationsfolder till Kommunerna* i 550 tryckta exemplar vardera. Informationsfoldern till Arbetsförmedlingen och Informationsfolder till Kommunerna har, i tryckt form, lämnats till Arbetsförmedlingen respektive SKL, i vardera 450 exemplar, för spridning i deras interna nätverk. Dessutom har rapporterna, och *Studiehandledning till Mirakelboken*, spritts via nedladdningar på

Temagruppens och partners hemsidor samt via Sofisam.se. Tyvärr finns ingen statistik över det samlade antalet nedladdningar.

Under 2014 har 1643 exemplar av publikationerna spritts via Tillväxtverkets publikationstjänst. Främst *Att stödja utan att styra* (249 ex), *Att lära av mirakel* (72 ex), *Affärsutveckling i arbetsintegrerande sociala företag* (111 ex), *Sociala företag behövs!* (353 ex), *Samhälleliga mål med upphandling som medel* (572 ex) och *Samhälleliga mål med upphandling som medel*, reviderad upplaga (17 ex).

Antalet nedladdade publikationer från Tillväxtverkets publikationstjänst, uppgick 2014 till 1289 exemplar. Flest antal nedladdningar hade publikationerna *Att stödja utan att styra* (139 ex), *Att lära av mirakel* (91 ex), *Ledarskap, företagandets pedagogik och validering – tre studier av projekt kring företagande och entreprenörskap i den Europeiska socialfonden* (15 ex), *Samhälleliga mål med upphandling som medel* (42 ex) och *Samhälleliga mål med upphandling som medel*, reviderad upplaga (31 ex)

Temagruppen har även tagit fram fyra filmer om arbetsintegrerande sociala företag, vilka är spridda dels via Temagruppens och partners hemsidor, dels ligger de för spridning på Sofisam.se under "Kunskapsbank om sociala företag".

Vi har också arbetat med spridning- och påverkan via sociala medier, som vår egen och olika partners hemsidor och Facebook.

Extern utvärdering

I den utvärdering som Ramböll slutredovisade i början av 2013; (...) konstaterades svårigheten att kombinera en bred kunskapsbildande uppgift med en vertikal strategisk påverkan. För att öka genomslaget gav utvärderingen tre rekommendationer för arbetet i det förlängda projektet.

- Utgå från Temagruppen som bas
- Frigör arbetet från projekten
- Prioritera arbetet utifrån, och anpassa budskapet till en tänkt mottagare (Strategirådet)

Under förlängningsåret 2013- 2014, har Temagruppen arbetat utifrån Rambölls rekommendationer. Inför projektets avslut, kontaktades Rambölls utvärderare, som via konsultfirman Strategirådet, genomförde en workshop med sakkunniggruppen, för att samla en gemensam bild av vad projektet uppnått under sina sista två år. Men också vilka förutsättningar det finns för att driva arbetet vidare i andra former efter årsskiftet. Mer specifikt skulle diskussionerna ge svar på frågan: Vad har Temagruppen åstadkommit kring arbetsintegrerade socialt företagande och vad händer med frågan när Temagruppen löses upp? Syftet var dels att lägga en grund för åiterrapporteringen till ESF-rådet. Dels att skapa en samsyn kring alternativa vägar framöver.

Strategirådets samlade bedömning är att Temagruppen under förlängningsperioden nått ett strategiskt genomslag på ett sätt som inte skedde i den tidigare projektperioden. Det kan delvis betraktas som resultatet av ett avsiktligt och envist påverkansarbete som skett från Temagruppens kansli. Den påverkan som skett via sakkunniggruppens ledamöter har varit mindre direkt – de har mer fungerat som ambassadörer och kanaler för att föra ut den nya kunskap som Temagruppen tagit fram. Målsättningarna i det avseendet kan därför sägas ha uppnåtts.

När det gäller de målsättningar som avser fortlevnaden gäller att Kunskapsbanken är etablerad och kommer att drivas vidare på www.sofisam.se. Men i övriga delar är fortlevnaden inte lika klar. Temagruppen kommer inte leva vidare och vilken organisation eller vilket samarbetsforum som kan axla manteln och fungera som en samlande kraft och en strategisk påverkansaktör på det som Temagruppen har gjort är inte klart. Det finns en risk att vissa av vinsterna, på strategisk nivå, kommer att bli svåra att

realisera praktiskt om aktörerna splittras upp efter projektets slut. Ett löst sammansatt nätverk av ambassadörer eller kunskapsbärare kan inte förväntas axla en samlande eller pådrivande roll. Om det är vad aktörerna önskar måste denna funktion organiseras på ett annat sätt. (Strategirådet)

Egenutvärdering

Temagruppen har inte arbetat med någon metod för eller regelbunden egenutvärdering, men utifrån Rambölls utvärdering som presenterades i januari 2013, har vi kontinuerligt diskuterat uppdraget, roller, representation, etc. med utgångspunkt i förlängningsansökningarna och hur vi ska arbeta för att uppnå målsättningarna:

- Att verka för att projektets vunna erfarenheter och kunskaper ska bidra till att fler politiker och tjänstemän, nationellt, regionalt och lokalt, agerar för att skapa fler arbetsintegrerande företag, nya arbetstillfällen, inom social ekonomin.
- Att projektet, genom analys av kunskap och erfarenheter, kan ge riktade rekommendationer för strategisk påverkan för målgrupperna.
- Att information och kunskap kan spridas även efter projektet genom ambassadörerna.
- Att kunskapsbanken etablerats och fått en form för framtida drift och uppdateringar.

I januari, 2013 samlades alla i Temagruppen ingående partners för att diskutera uppdraget, aktiviteter, roller och representation, inför förlängningsårets nya förutsättningar.

I januari, 2014 samlades sakkunniggruppen för att, under ledning av en processledare, återigen diskutera uppdraget, roller och representation, inför ytterligare ett förlängningsår med nya förutsättningar.

Under den workshop, egenutvärdering, som genomfördes med sakkunniggruppen i oktober 2014, framkom att Temagruppen har åstadkommit strategisk påverkan kring arbetsintegrerande sociala företag. Frågan finns idag med i flera viktiga styrdokument, fler kommuner arbetar med det och Arbetsförmedlingen har beslutat att använda arbetsintegrerande sociala företag som ett av myndighetens medel för att bryta utanförskap. Slutsatsen från sakkunniggruppen var att Temagruppen har varit med och förflyttat frågan kring socialt företagande från vad det är, till hur man kan arbeta med det. Det har lett till att offentlig sektor har tagit ett steg framåt i arbetet. Dessutom har Temagruppen bidragit till kunskapspridning kring socialt företagande genom publikationer och filmer.

Några deltagare beskrev också Temagruppen som en viktig arena för olika aktörer som arbetar med socialt företagande, vilket har bundit samman aktörer, gett erfarenhetsutbyte och inte minst legitimitet till frågan och dess aktörer.

En av den tidigare utvärderingens (Ramböll) rekommendationer var att använda sakkunniggruppen som en strategisk hävarm – dvs. att ledamöterna skulle driva Temagruppens strategiska agenda i sina egna organisationer. Gruppen gav en samstämmig bild av att Temagruppen inte har påverkat de sakkunnigas egna organisationer i någon större utsträckning. Däremot underströk de flesta att Temagruppen har bidragit med att sammanställa kunskap om socialt företagande och dessa publikationer och filmer har gett bra stöd i det praktiska arbetet. Projektledningens uppfattning är att Temagruppen bidragit med information och material till samverkanspartnerna, men att det varit svårt att få en uppfattning om i vilken grad, och på vilka sätt, de olika partnerna spritt detta. Ibland har vi haft uppfattningen att spridningen enbart bestått i att man publicerat information på olika hemsidor. Hur man i praktiskt arbete implementerat erfarenheterna och information, har däremot varit oklart. I den workshop som genomfördes av Strategirådet, framkom att Temagruppen inte påverkat sakkunniggruppens egna organisationer i någon större omfattning. Om vi däremot ser till den påverkan Temagruppen haft på skrivningarna i olika policydokument och nationella och regionala handlingsplaner, har Temagruppen på lång sikt, troligtvis haft större påverkan på de enskilda organisationerna än vad man velat framhålla.

På frågan, från kansliet, om vilken betydelse Temagruppen haft för samverkanspartnerns egna organisationer under projektperioden, svarade några deltagare:

Ludvig Sandberg, Forum: Temagruppen har för Forum varit en arena för samtal, analys och kontaktskapande om socialt företagande. Den har genererat systematisk kunskap som vi kommer att använda för fortsatt utveckling av stöd till sociala företag.

Pernilla Svebo-Lindgren, Vägen ut! Kooperativen samt SKOOPI-GR: En viktig arena för oss sociala företag som har bundit samman aktörer, gett erfarenhetsutbyte och inte minst legitimitet till frågan och dess aktörer. Filmer och publikationer har gett ett gott stöd i det praktiska lobbyarbetet för socialt företagande på hemmaplan. Eftersom sociala företag och dess målgrupp befinner sig ”mellan stolarna” har temagruppen varit en av de få platser där det gått att nå offentlig sektor och stödstrukturer, utan massa krångel.”

Sissella Helgesson, Famna: Temagruppen har varit viktig för Famna och tillhandahållit uppdaterad kunskap, information, tankar och idéer inom området. En del av Famnas medlemmar driver arbetsintegrerande sociala företag. En viktig del har naturligtvis varit nätverkande och att i ett bredare sammanhang presentera vad Famna står för.

Penilla Gunther, SKOOPI: SKOOPI - de arbetsintegrerande sociala företagens intresseorganisation; har sett Temagruppens arbete som mycket viktigt för synen på våra företag. All kunskap som kan spridas kring möjligheten för människor som står långt ifrån ordinarie arbetsmarknad, att få arbeta 100 % av sin förmåga i ett ASF, är viktig. ASF innehåller metoder och arbetssätt som har betytt mycket för personer med olika arbetshinder att komma in i, eller tillbaka i arbete.

Gordon Hahn, Coompanion Sverige: Temagruppen för entreprenörskap inom den sociala ekonomin har inte bara varit en mycket nyttig informationskanal för samtliga ESF-projekt där den sociala ekonomin utgjort deltagande, utan även för utveckling, kartläggning och tillväxt för den sociala ekonomin i stort i Sverige. Denna temagrupp har fått internationellt intresse och har sedan Equal-tiden varit ett svenskt flaggskepp för många andra länder i EU. Inte minst gällande arbetet i det transnationella arbetet Better Future For Social Economy. Mycket av den information och statistik som den sociala ekonomin efterfrågat under många år av t.ex. SCB har kunnat levereras inom främst arbetsmarknad genom Temagruppens arbete. Temagruppen har även bidragit till att den sociala ekonomin, trots bristande resurser, har kunnat delta likvärdigt i ESF projekt som andra aktörer. Det stöd som Temagruppen har gett verksamheter inom den sociala ekonomin har varit oumbärlig.

Problem och förutsättningar i genomförande som påverkat projektets resultat.

Temagruppen fortsatte under 2013 under KFO:s projektägarskap som ett förlängningsprojekt av det projekt Tillväxtverket stått som ägare till (2009-2012). Förutsättningen var att projektet skulle fortsätta ett år och huvudsakligen inrikta sig på att samla ihop tidigare erfarenheter, presentera dessa och avsluta. Det visade sig att de projekt som Socialfonden finansierat, och som Temagruppen skulle analysera, inte var avslutade vid årsskiftet 2013/2014 och därför kunde Temagruppen inte genomföra de analyser av projekten som det var tänkt. Förlängningsåret kom istället att fokusera på inspel och underlag till programskrivningarna samt spridning av information till målgrupperna, lokalt, regionalt och nationellt. Besked om att Temagruppen även kunde förlängas till 2014, för att avsluta analyserna av projekten, kom sent 2013, i ett läge då vi redan börjat avsluta projektet. Denna ryckighet i besluten, har fått en negativ inverkan på i vilken omfattning Temagruppen har kunnat följa och utvärdera de projekt som Socialfonden finansierat. Dessutom har flera av projekten inte avslutats förrän under 2014, vilket i sig betytt att de inte kunnat utvärderas under Temagruppens projekttid.

Avvikelser i förhållande till planerad verksamhet och påverkan på projektbudget.

Projektet har under perioden inte haft några särskilda avvikelser från planerad verksamhet förutom den planerade fördjupade seminarieriet till kommuner, regioner, samordningsförbund. Under senare delen av 2013, bildades inom SKL (bl.a. på initiativ från Temagruppen) ett nätverk för Samordnare för utvecklingen av arbetsintegrerande socialt företagande. Nätverket kom snabbt att samla företrädare för ett fyrtiotal kommuner och Temagruppen bedömde att man skulle nå bredare, till fler kommuner, om man istället för spridningsseminarier, satsade på fördjupade seminarier för samordnarna, utifrån deras definierade behov. Ett sådant seminarium genomfördes i december 2014 och planerade kostnader för spridningsseminarier kom att omvandlas till kostnader för föreläsare vid fördjupningsseminariet.

Under 2014 lät Temagruppen ta fram fyra rapporter (Foldrar till SKL och AF, samt rapporterna *Bruk för människor* samt *Strukturomvandling och social integrering*), ”men som rymdes inom ramen för budgeten. I anslutning till dessa rapporter, kom däremot kostnaderna för layout och tryckkostnader att öka, på ett inte förutsett sätt.

Hur kan projektets idéer och erfarenheter kan omsättas i annan verksamhet. Ytterligare insatser för att nå dit.

Strategirådet skriver i sitt PM (november 2014): Temagruppen kommer att avslutas i december 2014 och det finns inga planer från ESF att initiera en ny Temagrupp med ett liknande uppdrag i kommande programperiod. Det finns andra grupperingar som arbetar med socialt företagande och som kommer att fortsätta driva vissa av gruppens frågor: SKL:s nationella nätverk, samverkansgruppen kring arbetsintegrerande sociala företag, SKOOPi och Coompanions samarbete etc. (...) å ena sidan har frågan om arbetsintegrerade sociala företag fått genomslag i centrala skrivningar och strategier. Men å andra sidan finns ingen direkt arvtagare till Temagruppen som självklart kan arva Temagruppens roll som central nod och strategisk aktör. (Strategirådet)

Vår uppfattning är att det finns ett fortsatt behov av en grupp av Temagruppsskaraktär, med inriktning mot den sociala ekonomin, som central nod och strategisk aktör, både för att utföra kontinuerligt påverkansarbete (långsiktigt) samt för att bidra med erfarenheter och kunskap. En sådan grupp skulle kunna utgöra en samlad stärkande röst för den sociala ekonomins aktörer. Vi har, som tidigare redovisats, sett ett behov av kompetensutvecklingsinsatser, såväl för de arbetsintegrerande sociala företagen som för tjänstemän inom offentlig sektor. Vi ser det som betydelsefullt att den sociala ekonomins aktörer tar ansvar för kompetenshöjande insatser inom flera områden ex. affärsutveckling, ledarskap och upphandling, såväl som kring metoder som social franchising, inkubatorer, branschnätverk och byggande av konsortier för ömsesidigt stöd. Det är också av största vikt att exempelvis Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och SKL påbörjar kompetenshöjande insatser, för handläggare och tjänstemän, kring (arbetsintegrerande) socialt företagande, policyutveckling och upphandling med sociala kriterier. Andra myndigheter där insatser vore önskvärda är Socialstyrelsen, Tillväxtverket, Vinnova och Jordbruksverket. Socialfonden är en viktig aktör som kan bidra till att dessa kompetensutvecklingsinsatser, blir möjliga att genomföra både bland den sociala ekonomins aktörer och inom offentlig sektor.

Vi föreslår även att det inom den nationella handlingsplanen för Socialfonden, inrättas ett ramprogram, eller utlyses ett större paraplyprojekt, för Social ekonomi för en nationell arbetsmarknadspolitik. Inom ramen för ett sådant program/paraplyprojekt skulle en central administration, projektledning kunna inrymma en rad delprojekt. Projektet/programmet ska sträcka sig över en längre tid men inom sig kunna inhysa delprojekt under varierande tider.

Utöver dessa förslag på framtida insatser, kommer Tillväxtverket att omsätta Temagruppens erfarenheter i sitt nya uppdrag där man tillsammans med Arbetsförmedlingen och

Försäkringskassan ska utforma, och genomföra, ett program för att stödja utvecklingen av arbetsintegrerande sociala företag. Uppdraget innefattar granskning och anpassning av regelverk samt möjligheterna till finansiering för främjande, start och utveckling av företag. En lägesrapport ska lämnas till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) senast den 30 juni 2015 och uppdraget slutrapporteras till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) senast den 31 januari 2016. Av rapporterna ska framgå hur regelverk har anpassats för att främja start av nya och affärsutveckling i befintliga företag, samt en redogörelse för vad som hindrar respektive främjar en utveckling. Tillväxtverket får utöver det i uppdrag att öka informationsinsatserna om social ekonomi och socialt företagande.

Kommentarer och tips

Syftet med Temagruppen, har bland annat varit bidra till utveckling av socialfondsprogrammet, bland annat genom att underlätta överföringen av lärdomar mellan tidigare och pågående projekt. För att kunna göra detta fullt ut, hade krävts att de Tematiska grupperna hade haft en löptid som sträckt sig minst ett halvår efter det att övriga projekt avslutats.

Alla projekt som syftar till spridning och lärande, behöver ha en kommunikatör som är delaktig i projektets upplägg redan från start och som är kontinuerligt närvarande i det dagliga arbetet under hela projekttiden. En sådan kommunikatörstjänst bör innehålla ansvar för en kommunikationsstrategi som omfattar både sociala media, hemsidor, debattartiklar, pressmeddelanden osv. såväl som grafisk profil och layout. En väl fungerande kommunikatör är viktigare för en kontinuerlig spridning, och lärande, av vunna resultat än skriftliga presentationer som slutdokumentation och slututvärdering. När Temagruppen 2013, förlängdes med ett år, fanns inget utrymme i budget för en kommunikationstjänst. När projektet fick ny projektägare, "försvann" också hemsidan. Vi valde då att starta en ny hemsida för att sprida de erfarenheter vi kom fram till under 2013. Hade vi vid ingången av 2013, fått besked om att projektet även skulle fortsätta under 2014, hade vi på ett bättre sätt kunnat planera för, och genomföra en väl genomtänkt kommunikationsstrategi, tillsammans med en kommunikatör.

Ett projekt av Temagrupperkaraktär, kräver dessutom resurser för att anställa en ekonom, som har en helhetsbild över projektet, för att kunna administrera åiterrapportering och fakturering till ESF-rådet. Som projektet nu bemannades, fick projektledaren ta ett stort ansvar för den ekonomiska rapporteringen istället för att på bredare front kunna arbeta med projektets mål. En situation som troligtvis är allt för vanlig, särskilt när små organisationer vill driva ESF-projekt.

I olika utvärderingar av projekt, brukar man framhålla vikten av ett aktivt ägarskap för att projekt ska nå långsiktigt hållbarhet. För ett så stort projekt som Temagruppen, skulle krävas tydligare riktlinjer (från ESF-rådet) och krav på förväntningar, både på projektet som sådant och på de olika ingående parterna.

Kontaktpersoner:

Lena Widman, Arbetsgivarföreningen KFO (Projektägare)
Eva Johansson (Projektledare 2011-2012), Tillväxtverket
Eva Carlsson (Det Transnationella projektet), Tillväxtverket

Material som tagits fram i projektet.

Temagruppen har tagit fram ett stort antal rapporter och andra publikationer. Samtliga rapporter och skrifter finns på Temagruppens hemsida, Tillväxtverkets webbsida, Sofisam.se samt på KFO:s hemsida för nedladdning och flertalet går också att beställa i tryckt format från Tillväxtverket, till en kostnad som motsvarar självkostnad för en del av trycksakerna.

Under 2013-2014 har Temagruppen publicerat följande rapporter:

- En *utvärderingsstudie av de utbildningar som AF upphandlat kring "start av arbetsintegrerande sociala företag"* inom projekten Explosion, Spring och Sigrid
- En *utvärderingsstudie av de handledarutbildningar* för offentliganställda som genomförts i samverkan mellan Tanke och Handling och Väddö Folkhögskola.
- En *Studiehandledning* till den tidigare publicerade antologin *Att lära av mirakel*.
- *Om möjligheter för unga arbetslösa genom företag inom den sociala ekonomin*. Rapport om möjligheter för unga arbetslösa att etablera sig i arbetslivet via arbetsintegrerande sociala företag samt förslag på hur fler skulle dra nytta av en satsning på sådana företag. (Tillsammans med Tema Unga)
- *Bruk för människor*. Grön ekonomi skapar jobb genom sociala företag.
- *Gör arbetsintegrerande företag en skillnad?* En studie av den långsiktiga effekten av att vara anställd i ett arbetsintegrerande socialt företag.
- *Företagen som försvann*. En explorativ kartläggning av nedlagda eller ombildade arbetsintegrerande sociala företag 2006 - 2013.
- *Hur går det med finansieringen?* En uppföljning av förslag till åtgärder inom området presenterade i Nio områden där politiker och tjänstemän kan göra skillnad för långtidsarbetslösa.
- *Samhälleliga mål med upphandling som medel*. Ny reviderad upplaga, tillsammans med Tillväxtverket.
- *Strukturomvandling och social integrering*. En analys av de arbetsintegrerande sociala företagens betydelse för dem med svag, eller ingen, anknytning till arbetsmarknaden.
- *Lånebehov och ekonomisk hälsa för arbetsintegrerande sociala företag*.
- *Informationsfolder till Arbetsförmedlingen*.
- *Informationsfolder till offentliganställda* inom kommuner och samordningsförbund.
- *Kunskapsbanken om sociala företag*, publicerad på Sofisam.se, till vilken Temagruppen samlat forskning och artiklar samt tagit fram fyra filmer om arbetsintegrerande sociala företag.